

**ปาฐกถาพิเศษ “นโยบายการส่งเสริมและพัฒนากลุ่มเกษตรกรสู่ความเข้มแข็ง
โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พลเอกฉัตรชัย สาริกัลยะ
วันจันทร์ที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐ ในงานครบรอบ ๔๕ ปี คล้ายวันก่อตั้งกลุ่มเกษตรกร**

สวัสดิข้าราชการระดับสูงของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พี่น้องกลุ่มเกษตรกรที่ได้มาเข้าร่วมการสัมมนาในวันนั้นะครับ ตัวผมเองนั้นมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้มีโอกาสพบกับทุกท่านในวันที่มีความสำคัญในวันนี้จริงๆ วันนี้ก็เป็นวันผู้ใช้แรงงานด้วยนะ แต่ว่าของเราเองก็มีความสอดคล้องกัน ในกลุ่มของเราก็เป็นกลุ่มที่ได้มีการจัดตั้งมานาน เพราะว่าจริงๆ แล้วก็ต้องเลย ๖๐ ปีไปแล้ว เพราะว่าตั้งแต่ปี ๙๘ (๒๔๙๘) ปัจจุบันนี้ก็ต้อง ๖๐ กว่าปีไปแล้ว แต่ว่าช่วงเวลาที่ได้ทำให้กลุ่มนั้นเป็นมาตรฐานขึ้น ก็ ๔๕ ปี ถ้าเป็นคนก็ต้องถือว่ามามีอายุแล้วผ่านร้อนผ่านหนาวมาพอสมควรแล้ว ผมทราบดีว่าความคืบหน้าการดำเนินงานของพวกเรามีมาเป็นลำดับ อันนี้จะเห็นว่าการกิจการที่เราทำอยู่ที่ดี หรือว่าการพัฒนาของกลุ่มก็ดี หรือแม้กระทั่งผมเดินเข้ามาวันนี้ก็เห็นที่ได้นำมาแสดงโชว์อยู่ที่เห็นถึงการวิวัฒนาการของการทำงานที่เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม อยากให้พี่น้องทุกคนได้รับทราบว่าวันนี้โลกมันเปลี่ยนแปลงเร็วเหลือเกิน วันนี้โลกมันเปลี่ยน เศรษฐกิจมันเปลี่ยน เราจะเห็นว่าการติดตามข้อมูลข่าวสารทั้งภายในประเทศหรือทั้งนอกประเทศมันมีอะไรที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว แล้วก็ก็เป็นสิ่งที่สามารถรับรู้กันได้อย่างในเวลาเดียวกันด้วยซ้ำไป แม้อยู่คนละซีกโลก เราจะเห็นว่าวันนี้การขับเคลื่อน เรื่องการทำเศรษฐกิจ เรื่องของความมั่นคงของประเทศ ของประชากรโลก ท่านทราบกันดีว่าเวลานี้สหรัฐก็มีบทบาทสำคัญ จีนก็มีบทบาทสำคัญในเรื่องของการสร้างพลังอำนาจทางเศรษฐกิจ พลังอำนาจทางความมั่นคง เมื่อ ๒ วันมานี้ก็เกาหลีเหนือ เราเป็นเกษตรกรก็ต้องสนใจ ที่ผมอยากจะพูดแบบนี้เพราะมันกระทบหมดเลย เราอาจคิดว่ามันไม่กระทบ เศรษฐกิจของโลกมันกระทบมาถึงประเทศไทย วันนี้ถ้าเกิดว่าสหรัฐมีนโยบายเรื่องของสินค้าที่จะเข้าประเทศไม่ว่าจะเป็นสินค้าเกษตรหรือสินค้าอะไรก็แล้วแต่ ต้องมีผลกระทบแน่ ตลาดของเราอยู่ที่ไหน ตลาดของเราอยู่ที่จีน ที่ญี่ปุ่น อยู่ที่สหรัฐอเมริกา อยู่หลายๆ ประเทศด้วยกัน ถ้าพวกนี้มีปัญหา เกิดขึ้นแน่นอนกับสินค้าของเรา ไม่ว่าจะเป็นเกษตรหรือไม่เกษตรก็ตาม เราเห็นแล้วนะครับ วันนี้วิธีการค้าขายก็เปลี่ยนไป หลายท่านไม่รู้ ในนี้มีกลุ่มทำยางรีเปล่า แต่ยางพาราเป็นตัวหนึ่งซึ่งเห็นได้ชัดเจนมาก เวลานี้ซื้อขายยางพารา ไม่ได้นำส่งยางพารา ขนใส่รถลงเรือเอาไปขายนะ ขายด้วยกระดาษ ขายกันล่วงหน้าด้วยซ้ำไป เสร็จแล้วคนซื้อคนขายที่อยู่กันไม่เห็นอย่างสักต้น ไม่เห็นอย่างสักแผ่น ไม่เห็นอย่างสักก้อนหนึ่ง แล้วสามารถชี้หน้าตลาดได้อีก อยากให้ราคายางมันตกลงมากก็หยุดการรับซื้อให้หมดยางผลิตทุกวันออกทุกวัน ออกมาแล้วไปไหน ของมันล้นตลาดเมื่อไหร่ราคาคงตกทันที

ที่ผมเล่าอย่างนี้ให้ท่านฟัง อยากให้เห็นว่า วันนี้โลกมันเปลี่ยนแปลงจริงๆ เราทำเกษตร เรานึกว่าเราก็มั่นคงมั่งคั่งทำเกษตรแบบเดิมมันไปไม่ได้ มันไม่มีทางไปได้เลย เรารุ่นปู่รุ่นย่า รุ่นพ่อรุ่นแม่เรา หลายท่านเป็นผู้อาวุโสเนี่ยก็เห็นอยู่เนี่ยก็อายุเยอะกันแล้ว เราก็จะรู้ว่าในช่วงเราเป็นเด็กๆ กับตอนนี้นั้นต่างกันเยอะเลย ไข่ม้อย ไม่ว่าจะสภาพอากาศก็เปลี่ยนขึ้นเยอะ ความอุดมสมบูรณ์ก็ต่างกันเยอะ ดินสมัยก่อนก็ดีกว่านี้เยอะ ฝนตกต้องตามฤดูกาล เดี่ยวนี้บางทีก็ไม่ตก บางทีตกแบบไม่ลืมหูลืมตา เยอะแยะไปหมด ทำให้เกิดน้ำท่วมในหลายปีที่ผ่านมามีน้ำท่วมแบบเสียหายกันทั้งประเทศ หรือไม่ปลายปีที่แล้วหรือต้นปีนี้ ภาคใต้โดนน้ำท่วมอย่างหนัก แบบที่ไม่เคยมีมาก่อน ท่านเชื่อไหมครับว่า ในภาคใต้ น้ำท่วมเมื่อต้นปี เขาบอกว่าปริมาณน้ำฝนที่มันตกแล้ววัดกันแบบตกทั้งวันทั้งคืนไม่มีหยุดเทียบเท่ากับ ๑๐๐ ปีที่ผ่านมาไม่เคยมี นี่ท่านจะเห็นเลยนะครับว่า วันนี้มันเปลี่ยนแปลงไปหมดเลย เศรษฐกิจ ความมั่นคงในระดับโลกกระทบมาถึงเราสินค้าเกษตรเราก็เหมือนกัน สภาพความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อมต่างๆ นานา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของธรรมชาติ หรือเรื่องของความอุดมสมบูรณ์ล้วนแต่เปลี่ยนแปลงไปหมดแล้วเรายังจะทำแบบเดิมอยู่ได้รีเปล่า

คำถามอย่างนี้ขอให้อยู่ในใจของพวกท่านทุกคน อยากรู้ในใจของพวกท่านทุกคนว่า ในเมื่อมันเปลี่ยนไปหมดแบบนี้ แล้วเราจะทำเกษตรแบบเดิมอยู่ได้หรือเปล่า ผมไม่ต้องการคำตอบ ณ ที่นี้ แต่ผมฝากให้ท่านผู้นำ ท่านผู้บริหารของกลุ่มทุกกลุ่ม ท่านต้องไปคิดอยู่ในหัวใจ คิดอยู่ในสมองนะครับว่าวันนี้ถ้ามันเปลี่ยนแบบนี้เราทำแบบเดิมได้หรือไม่ ผมอยากเห็นความคิดในการทำงานจากกลุ่ม ในงานนี้ว่าท่านรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มเกษตรกรมานานแล้ว ถ้าเริ่มต้นก็ ๖๐ กว่าปีแล้ว ถ้าเข้ามาสู่ระบบอย่างถูกต้องก็ ๔๕ ปีแล้ว ถ้า ๔๕ ปี ก็ต้องถือว่ารอบรู้แล้วนะ มีประสบการณ์ผ่านร้อนผ่านหนาวมาหมดแล้ว แล้วโดยเฉพาะถ้าท่านเป็นผู้นำ เป็นคณะผู้บริหารของกลุ่ม ถ้าท่านยังไม่คิดเรื่องแบบนี้ ท่านจะนำพากลุ่มไปสู่ความสำเร็จไม่ได้ อันนี้เป็นเรื่องจำเป็นและเป็นเรื่องที่สำคัญมากเลยนะ ครับ ในขณะที่เดียวกันผมอยากเรียนท่านว่า

วันนี้นโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งผมมาเป็นรัฐมนตรีอยู่เกือบ ๒ ปีแล้วนะ ถ้าครบ สิงหาคมปีนี้ก็ครบ ๒ ปี ผมมาจากทหาร แต่ชีวิตทหารของผม ก็ไม่ได้แตกต่างจากพวกเกษตรกร เพราะชีวิตทหารก็มาจากลูกหลานพี่น้องชาวนา ผมคลุกคลีกับปัญหาตามมา นั่งเรียงๆเนี่ย เกือบจะร้อยทั้งร้อย ลูกหลานชาวนา ลูกหลานเกษตรกรทั้งนั้น ผมเห็นชีวิตคนที่เป็นเกษตรกร ผมเห็นลูกหลานเกษตรกรทำเกษตรกันมาแบบนี้ แล้วทำไมมันถึงยากจน นี่คือนโยบายของตัวเอง ตั้งแต่มาเป็นรัฐมนตรี ว่าทำไมเกษตรกรบ้านเราถึงยากจน ทำไมเกษตรกรบ้านเราถึงมีชีวิตที่ลำบากจริงๆ ผมจึงหันไปมองเกษตรกรรอบๆ บ้านเรา หรือแม้กระทั่งไปดูพื้นที่การทำเกษตรในประเทศไทยรอบๆ บ้านเรา กลับพบว่า ประเทศไทย น่าจะได้เปรียบที่สุด ท่านดูเวียดนามนะครับ เจอพายุลม เจอไต้ฝุ่น เจอดีเปรสชัน เกิดความเสียหายหนัก ฟิลิปปินส์ไม่ต้องพูดถึงเลยเป็นเกาะ อินโดนีเซียก็เหมือนกัน สิงคโปร์เป็นเกาะเล็กๆ ทำเกษตรไม่ได้ไม่ต้องนับเลย ลาว เมียนมาร์ กัมพูชา ประเทศไทยดีกว่าเขาหมดเลย เรามีองค์ความรู้ที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านอยู่มากมายมหาศาล เราทำเกษตรแบบนี้มาเป็นร้อยปี ในขณะที่เดียวกันเรามีหน่วยงานที่รับผิดชอบมากมาย กระทรวงเกษตรฯ เองเต็มๆ อยู่แล้ว แต่ยังมีอีกหลายหน่วยงานเข้ามา ดูแล้วองค์ประกอบทั้งหมด ที่ดินก็ดี คนก็ดี อะไรก็ดีหมดเลย แต่ผลลัพธ์ออกมา เกษตรกรยากจน เกษตรกรทำมาแล้วก็ยังจนเหมือนเดิม แถมวันนี้ที่ดินทำกินของเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ใช่เจ้าของอีกต่างหาก นี่คือการเปลี่ยนแปลงหมดเลยนะ ผมจึงเกิดความสงสัยกับปัญหานี้มาก ว่า ทำไมประเทศไทยทำการเกษตรแล้วถึงจนได้ ในเมื่อเรามีคนที่อยู่ในวงการ คนในประเทศอยู่ในวงจรเกษตรกรครึ่งก่อนประเทศ แต่ไม่ได้ นี่ถ้าเป็นแบบบวกกลับ ใช้ลูกคิด หรือใช้เครื่องคิดเลขคิด ออกมามันต้องมีอะไรผิดแน่เลย เกษตรกรเราถึงยากจน ผมก็หันมาดูเรื่องพวกนี้ จึงกำหนดมาเป็นนโยบาย ความคิดการทำเกษตรเนี่ย นโยบายอย่างนี้มันต้องต่อเนื่องสัก ๑๐ ปี แต่วันนี้ที่ผ่านมามีผมไม่อยากจะไปกล่าวโทษใครนะครับ แต่จะบอกว่ากลับมองไม่เห็นว่าจะทำอย่างไรให้เกษตรกรเขาสามารถดำรงชีวิตที่ดีได้ ผมจึงกำหนดเป็นนโยบายของกระทรวงเกษตรฯ ในช่วงเวลาที่ผมดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรี ผมอยากเห็น การทำเกษตรที่มีเป้าหมายที่ชัดเจน อยากเห็นตัวเกษตรกรอยู่ด้วยความภาคภูมิใจในอาชีพการเป็นเกษตรกร ผมอยากเห็นการทำเกษตรที่มีต้นทุนที่ต่ำ ผมอยากเห็นผลผลิตของเกษตรกรที่มีผลผลิตที่สูงขึ้นในขณะที่มีพื้นที่เท่าเดิม ผมอยากเห็นเกษตรกรผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ สินค้าของเกษตรกรที่มีคุณภาพนั้นหมายถึงว่า ต้นทุนต้องต่ำ ผลผลิตต้องสูง ในขณะที่เดียวกัน ขายได้ราคาที่ดี ถ้าถามว่าจะขายได้ราคาที่ดีต้องทำยังไง นั้นหมายความว่า ท่านต้องรู้ว่า คนที่จะซื้อ คนที่จะกิน เขาอยากได้ เขาอยากซื้ออะไร แต่ถ้าถามว่าจะทำอย่างไรให้ต้นทุนต่ำและมีผลผลิตสูง ท่านก็ต้องไปดูว่า ท่านทำเกษตรแบบเดิมเนี่ย มันเป็นอย่างไร สมัยก่อนเรามีน้ำอุดมสมบูรณ์ วันนี้ไม่มีน้ำอุดมสมบูรณ์ ที่ผมพูดในตอนต้นว่าฝนตกบ้างไม่ตกบ้าง เราก็ต้องกลับไปดูว่าพื้นที่ที่เราทำอยู่เนี่ย มันเหมาะกับการทำเกษตรในปัจจุบันที่เราทำอยู่ หรือรุ่นปู่ย่าที่เราทำอยู่ มันยังถูกต้องอยู่หรือเปล่า ถ้ามันยังทำไม่ถูกต้องท่านต้องปรับเปลี่ยน เรามีเครื่องมือในทางการปรับเปลี่ยน

วันนี้ผมเริ่มทำให้เห็นว่าทุกพื้นที่ในประเทศไทยนี้มีความเหมาะสมกับการทำเกษตรแบบไหน ท่านถึงจะ
 ทำให้มันถูกที่ถูกทาง ท่านอย่านึกว่า สมัยก่อนที่ตรงนี้ท่านนา ปลุกข้าว ท่านก็ปลุกข้าวไป ปูย่าตายายเขาปลูก แต่
 วันนี้มันอาจจะไม่ใช่ ด้วยเหตุผลที่ผมพูดไปแล้ว เช่น สภาพดินฟ้าอากาศมันเปลี่ยนไป ในขณะที่เดียวกันเนี่ย
 สมัยก่อนท่านได้ข้าว ๑ ไร่ ได้ ๕๐๐ กิโล หรือ ครึ่งเกวียน ท่านแฮปปี้ เกษตรกรทุกคนสมัยก่อนไม่เดือดร้อน
 รุนป่วนยาไม่เดือดร้อน เพราะอะไร ก็เพราะว่ารายจ่ายทุกคนไม่มี ไม่เหมือนปัจจุบันนี้ ลูกก็เรียนวัด ไม่ต้องมี
 มอเตอร์ไซด์ ไม่ต้องมีปิกอัพ ไม่ต้องมีมือถือ แต่วันนี้เป็นไง ทุกคนมีมือถือหมด ในห้องนี้มีใครไม่มีมือถือมั้ง
 ถ้ามองอย่างนี้ไม่ต้อง ใครมีมือถือเกิน ๒ เครื่องมั้ง บางคนมีไว้เล่นไลน์ เล่นโน่น เล่นนี่ ไม่เกี่ยวกับการทำเกษตรเลย
 แต่มีมือถือจริงมันเกี่ยวนะ เพราะสามารถใช้ข้อมูลในนั้นหาได้ นี่คือสิ่งที่ผมอยากบอกท่านว่า ถ้ายังทำแบบเดิมแล้ว
 ได้แบบเดิม แต่ในขณะที่เดียวกันรายจ่ายท่านไม่ใช่แบบเดิม ต้องส่งลูกมาเรียนในกรุงเทพฯ อยากเห็นลูกจบปริญญาตรี
 จะเอาปริญญาตรีไปทำอะไรยัง 모르 แล้วเสียเงินให้ลูกเรียนปริญญาตรีจนจบ ปริญญาตรีแล้วให้เค้าทำอะไร
 ไม่รู้เหมือนกัน ผมไม่ได้หมายความว่า ผมไม่สนับสนุนให้การศึกษา นะครับ แต่เพียงแต่บอกว่าเวลานี้ มันเปลี่ยนไป

วันนี้เด็กที่จบปริญญาโท ปริญญาเอก หลายคนกลับไปทำเกษตรนะ แล้วผมยังนึกในใจผมย้อนอดีตได้เนี่ย
 นะ ผมจะเป็นเกษตรกรคนหนึ่ง แต่วันนี้ไม่ไหวละ ๖๔ ละ เกษียณมาหลายปีละ ไปตอนนี่คงอาจจะไม่ทัน มันแก่ละ
 แก่เกิน ทำโน้นทำนี่สักพักก็หมดแรง แต่ผมนึกในใจจริงๆว่า ถ้าย้อนอดีตได้ผมว่าอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพที่
 น่าสนใจมาก แล้วท่านลองคิดดูนะถ้าวันนี้ลูกหลานเราไปส่งเสริมให้เขามีความรู้ เรียนหนังสือให้มีความรู้ แล้วให้
 กลับมาทำเกษตร วันนี้ผมได้สร้างกลุ่ม smart farmer , young smart farmer ขึ้นในประเทศไทยนี้เป็นจำนวนมาก
 เปิดการอบรม ให้ความสำคัญ และในเดือนนี้ผมจะจัดให้มีกิจกรรมให้เขามารวมตัวกัน คนที่เป็นรุ่นเด็กๆ ทำเกษตร
 ในปัจจุบันหลายคนมีรายได้มากกว่าพวกใส่สีกากีสะอึก หลายคนมีเงินเดือน มีรายได้มากกว่าผม เป็นรัฐมนตรีนี้หัก
 ภาษี หักอะไรแล้วก็ตกประมาณ ๙ หมื่น วันนั้นผมไปรวมตัวกันที่ ขอนแก่น มี young smart farmer เข้ามา
 รวมตัวกันมากกว่า ๑๐๐ คน ผมถามว่าใครมีเงินเดือนเกินแสน ยกมือกันหลายคน อันนี้มันเป็นบทพิสูจน์ ส่วนหนึ่ง
 ที่ให้เห็นว่าการทำเกษตรไม่ใช่ยากจนได้ ไม่ใช่ยากจนเสมอไป เพียงแต่เราทำเกษตรถูกหรือไม่ถูก หลายคนที่ใช้
 ความรู้มาทำการเกษตรโดยเอาความรู้สมัยใหม่ อย่างที่ผมได้บอกไว้ เริ่มต้นตั้งแต่ว่า เรารู้มัย ว่าเราทำเกษตรตรงนี้
 มันถูกต้อง เหมาะสมกับความต้องการในปัจจุบันหรือไม่ เรามีเครื่องมือแผนที่เกษตรที่กระทรวงเกษตรฯ ริเริ่มทำ
 ให้ วันนี้มีทั้งประเทศ ทั้งตำบล ท่านอยู่ตรงไหนท่านก็สามารถใช้เครื่องมือตรงนี้ได้ว่าพื้นที่ตรงนี้ควรทำอะไร
 เหมาะสมจะทำอะไร ถ้าท่านรู้ตั้งแต่แรกว่าเหมาะสมที่จะทำแบบนี้ ต่อไปขั้นที่สองจะทำแบบไหนให้สามารถเพิ่ม
 ผลผลิตและลดต้นทุนให้ได้ เครื่องมือตัวหนึ่งที่ย่างที่สุดและจริงๆ พวกท่านก็ทำอยู่แล้ว คือ การรวมกลุ่มทำ วันนี้
 กลุ่มเกษตรกรที่ท่านทำมันถูกอยู่แล้ว เพียงแต่ว่ารวมกลุ่มทำแล้วต้องกำหนดแผนการ เป้าหมายให้ชัดเจน ผมทำ
 ตัวอย่างให้เห็นว่าเราจะผลิตอะไรวันนี้ ควรคิดถึงวางแผนก่อน เรามีแผนข้าวครบวงจรจากที่ไม่เคยมีเลย มีแผนข้าว
 ครบวงจร ทำให้รู้ว่าเราควรจะมีผลิตเท่าไร จะขายแบบไหน แล้วทำอย่างไรให้มีกำไร ทำยังไงจะอยู่ได้ ผมอยากให้
 ท่านคิดในขั้นที่สอง คือ เมื่อรวมกลุ่มแล้ว คิดดูว่า ลองมาปรึกษาหารือกัน จะทำอะไร ยังไง และเมื่อคิดได้แล้ว จะ
 ทำแบบนี้ รวมกลุ่มกันแบบนี้ สร้างความเข้มแข็งแบบนี้แล้ว ท่านต้องการอะไรในส่วนที่ภาครัฐจะไปเพิ่มเติมให้ได้
 ท่านจะต้องมาเชื่อมโยงกับภาครัฐตรงนี้ให้ได้ว่าภาครัฐจะต้องสนับสนุนเรื่องอะไร

วันนี้ผมเห็นเรื่องการเกษตรที่มีความสำคัญ คือ เรื่องน้ำ ท่านเชื่อไหมว่ารัฐบาลนี้เข้ามาเป็นรัฐบาลสองปี
 สามารถเพิ่มปริมาณน้ำในประเทศเทียบเท่าเกือบสิบปีของรัฐบาลที่ผ่านมา และในปี ๒๕๖๑ ผมของบประมาณ
 เพื่อที่จะทำกระจายน้ำ เพื่อทำระบบน้ำ อีกเป็นจำนวนมาก นี่คือสิ่งที่เราอยากจะวางลงไปให้เห็นว่า ถ้าทำเกษตร
 แล้วมีน้ำอยู่รอดแน่ แต่แน่นอน ท่านต้องเข้าใจว่า ไม่ใช่พูดแบบนี้แล้วคิดว่าปีหน้าน้ำเยอะทั่วประเทศ ท่านต้อง
 ทราบในขีดความสามารถของผม ในฐานะเป็นรัฐมนตรีเกษตร จะทำในกรอบได้เพียงแค่ว่าพื้นที่ที่อยู่ในความ
 รับผิดชอบ คือ เขตชลประทานเท่านั้น แต่ในขณะที่เดียวกันนอกเขตชลประทานผมก็พยายามใช้อีกมุมหนึ่ง

ซึ่งผมเป็นคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำของประเทศ พยายามจะไข่มุมนี้ ซึ่งสัปดาห์หน้าจะมีการประชุมเรื่องนี้ ผมจะได้นำเสนอว่า จะต้องบริหารน้ำนอกเขตชลประทานให้มากขึ้นอีก ท่านรู้ไหมว่าพื้นที่เขตชลประทานมีจำนวนเท่าไร ประเทศไทยเราเนียทำเกษตรมา กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ตั้งมา ๑๒๕ ปี สามารถมีเขตชลประทานเพียงแค่ประมาณ ๒๐ กว่าเปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ทำเกษตรทั้งหมด นั่นคือ ส่วนใหญ่อาศัยฟ้าอาศัยฝนอยู่นอกเขตพื้นที่ชลประทานทั้งสิ้น ถ้าฝนไม่ตกท่านก็จะเจอภัยแล้ง วันนี้พยายามจะทำนะครับ จะทำทั้งในเขตชลประทานและนอกเขตชลประทานให้มันมีน้ำให้มากขึ้น และถ้ามันมีน้ำท่านก็สามารถทำการเกษตรที่ดีขึ้น เมื่อท่านรวมกลุ่มกันแล้ว คิดกันแล้วว่าต้องการอะไร เชื่อมโยงกับรัฐได้อย่างไร

ต่อไปผมอยากให้ท่านนึกถึงเรื่องของการใช้เครื่องมือเครื่องไม้เครื่องมือที่จะมาช่วยในการทำเกษตร ผมยกตัวอย่างอันหนึ่งนะครับ ที่ผมพยายามผลักดันและพุงอยู่เสมอ นั่นก็คือ การทำนาเปลี่ยนจากนาหว่านเป็นนาหยอด ถ้าในพื้นที่ไหนทำได้ ลดต้นทุนเมล็ดพันธุ์ลงไปเหลือ ๑ ใน ๓ โดยจากใช้ ๓ ส่วนเหลือ ๑ ส่วน ทำให้ต้นทุนก็ลดไปเยอะแล้วแถมการใช้เครื่องหยอดทำให้ผลผลิตข้าวมีระเบียบเรียบร้อย คุณภาพข้าวที่ออกมาดี การปรับพื้นที่นาให้เรียบจะทำให้การกระจายน้ำ ระบบน้ำที่ได้ดี สิ่งที่ผมพูดคือการใช้เทคโนโลยี การใช้เครื่องมือเครื่องไม้เครื่องมือมาทำเกษตรทำให้ผลผลิตดีขึ้น แต่ท่านจะทำอย่างไร ถ้าเดี่ยวๆ ไม่มีทาง เว้นแต่ว่าเป็นเศรษฐี แต่ถ้าเป็นเกษตรกรเราไม่มีทางไปหาเครื่องมือแบบนี้ใช้ในไร่นาของเรา เพราะฉะนั้นการรวมกลุ่มแล้วสามารถมีกำลังมากขึ้น ท่านก็จะเอาเครื่องมือเครื่องมือพวกนี้มาทำ แล้วมันก็จะนำไปสู่การยกระดับ จะนำไปสู่การลดต้นทุนแบบที่ผมบอก ไม่เพียงแค่นี้ แค่ทำแบบนี้ ท่านต้องมองไปอีก ท่านเป็นผู้บริหาร ท่านเป็นผู้นำกลุ่ม ท่านเป็นกรรมการบริหารกลุ่ม ท่านต้องมองไปถึงว่า แล้วสินค้าที่ผลิต จะเป็นข้าว จะเป็นอะไรก็ตาม ปศุสัตว์ ผลไม้ พืชไร่ พืชสวน แล้วจะขายยังไง ตลาดอยู่ที่ไหน แล้วตลาดตอนนี้เขาต้องการแบบไหน ถ้าท่านผลิตมาแล้ว ตลาดบอกตอนนี้เขาไม่รับ ท่านจะผลิตทำไม ขายไม่ได้ นอนอยู่บ้านสบายกว่าเยอะ เพราะฉะนั้นท่านเป็นเกษตรกร ท่านเป็นผู้นำอย่างที่ผมบอก ท่านต้องเข้าใจว่าการรวมกลุ่มที่ท่านมีอยู่แล้วมาขยายต่อยอดไปทำเครื่องมือเครื่องไม้ ไปเอา ศึกษามารวมกลุ่มกันคิด คิดดูว่าจะทำอย่างไร อย่างที่ผมยกตัวอย่างเมื่อสักครู่ว่า เด็กหนุ่มรุ่นสาวเขาใช้ความรู้ของเขา มาดูว่าจะทำอะไร ตลาดต้องการอะไร เขาก็ทำให้มันตรงนั้น เขาไม่มีปัญหาเรื่องขาย

ผมไปที่ จ.ขอนแก่น อีกเหมือนกัน ตอนนี้ผมเดินทางทั่วประเทศ ทุกสัปดาห์ผมจะเดินทางออกไปเพื่อพบปะพี่น้อง เพื่อไปดูในพื้นที่ เพื่อไปติดตามความคืบหน้าตามนโยบายว่าไปถึงไหนแล้ว ผมไปเจอเด็กกลุ่มหนึ่งเดิมปลูกข้าว ปัจจุบันนี้มาปลูกต้นหอม ผมกึ่งกับเขามาก ตอนแรกเขามาบอกผมว่าเขาปลูกต้นหอม ผมถามว่าต้นหอมขายอย่างไร เขาบอกว่า ๔๕ วัน ๑ ไร่ เขาขายได้ ๕ หมื่นบาท ต้นหอม โอเค อันนี้คือการผลิต แต่ทำไมมาปลูกต้นหอม เขาบอกว่าเขาไปคุยกับโลตัส โลตัสบอกอยากได้ต้นหอมที่มีคุณภาพดีๆ และสามารถส่งโลตัสได้ทุกอาทิตย์ ท่านเห็นไหมครับว่า ตลาดอยากได้ต้นหอม เขามาปลูกต้นหอมใช้เวลา ๔๕ วัน ๑ ไร่ ได้ ๕ หมื่นบาท เด็กรุ่นใหม่ นะครับ ยังเด็กๆ อยู่เลย นี่คือตัวอย่างหรือแม้บางพื้นที่ที่ผมลงไป ไปดู ไปตามงาน ก็พบว่าเคยปลูกข้าว ผมถามว่าข้าวได้เท่าไรตอนนี้ ได้ประมาณ ๓-๔ ร้อยกิโล ยังไม่ถึงครึ่งเกวียนเลยต่อไร่ ก็ถามว่าแล้วขายได้เท่าไร ถ้าเกวียนหนึ่งก็ได้ ๖ - ๗ พันบาท อันนี้ขายไม่ถึงครึ่งเกวียน ๒-๓ พันบาทเอง แล้ว ๒ - ๓ พันบาทนี่ต้นทุนเท่าไร เขาบอกว่าต้องซื้อปุ๋ยต้องไปจ้างเครื่องสูบน้ำมาเอาน้ำเข้าล้นแต่เป็นต้นทุนหมดเลย คิดไปคิดมาไม่รู้ผมว่าจะขาดทุนเอา แต่ถามว่าแล้วทำทำไม ก็กู้เค้ามา แล้วก็ทำ ทำแล้วก็พอได้ก็เอาไปใช้หนี้เค้าพอใช้หนี้เสร็จเรียบร้อย ก็ทำใหม่ ก็กู้ กู้มาทำ ทำเสร็จ ใช้หนี้ วนอยู่อย่างนี้แล้วเมื่อไหร่มันจะเวิร์ค ผมก็บอกว่าเอาละนะ ถ้าทำแบบนี้ไม่เวิร์คหรือ ก็ให้เกษตรกรนี้แหละมาคุยกับเจ้าหน้าที่ของเราแล้วก็บอกว่าจะลองเปลี่ยนเป็นอย่างอื่นไหมเอาแผนที่เกษตรที่เราทำอยู่ของกระทรวงเกษตรเนี่ย ถ้าเป็นภาษาฝรั่งเค้าเรียกว่า Agri-map ภาษาไทยก็คือแผนที่เกษตรของเราเนี่ยแหละ เอามาดู ปรากฏว่ามันน่าจะปลูกอ้อยได้ แล้วแถวนั้นมีโรงงานรับอ้อย ก็แนะนำปีนั้นปลูกอ้อยเถอะ ผมกลับไปดูใหม่ตอนนี้อ้อย ๑ ไร่ ได้ ๑๐ ตัน ซึ่งถือว่าไม่เยอะนะ ๑๐ ตันเนี่ย บางที่ ๑๘ ตันเนาะ บางที่ ๑๕ ตัน นี้ได้ ๑๐ ตัน

ไร่นึง...

ไร่นีหนึ่งเนี่ยตอนนี้กำไรหมื่นนึง แล้วผมถามว่าจะกลับไปทำข้าวใหม่ บอกไม่เอาแล้ว นี่คือสิ่งที่ผมอยากบอก เราลงมาเราเห็น แล้วมันมีบทพิสูจน์ได้ว่า ถ้าเราทำการเกษตรแบบถูกที่ถูกทางใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย รวมกลุ่มกันที่ท่านมีอยู่แล้ว ใช้องค์ความรู้สมัยใหม่เข้ามาเติม ทำสินค้าเกษตรให้ตรงกับความต้องการกับตลาด ผมว่ามันจะทำให้การทำเกษตรนั้นมีชีวิตของเกษตรกรดีขึ้นกว่าเดิมได้บ้าง มีรายได้เพียงพอต่อการดูแลครอบครัว แล้วยิ่งสมัยนี้นะครับ ผมคาดหวังกับ young smart farmer ให้เยอะๆ และให้กลับมาทำเกษตรที่บ้านตัวเอง มันไม่เพียงแต่การยกระดับมาตรฐานทางด้านเกษตรเท่านั้น แต่มันจะทำให้ชีวิตครอบครัวเกิดความอบอุ่น มีพ่อ มีแม่ มีลูก มีหลาน อยู่ในหมู่บ้าน ชุมชน แล้วมีการทำการเกษตรให้มีรายได้เพียงพอสำหรับการดูแลชีวิต วันนี้ผมอยากเห็นภาพอย่างนี้เกิดขึ้น

ผมมีนโยบายเรื่องแปลงใหญ่ ผมมีนโยบายเรื่องศูนย์เพิ่มประสิทธิภาพการทำเกษตร หรือที่เราเรียกว่า ศพก. ทุกอำเภอ ตอนนี้กำลังกระจายออกไปแทบทุกตำบล ผมก็คาดหวังว่าศูนย์พวกนี้จะเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเกษตรกรในพื้นที่ ผมคาดหวังว่าศูนย์พวกนี้จะเป็นศูนย์ที่เชื่อมโยงระหว่างส่วนราชการกับตัวเกษตรกรอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องภูมิความรู้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่รัฐบาลมีนโยบายในการช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นความต้องการที่เกษตรกรรวบรวมมาผ่านศูนย์ เพื่อให้รัฐบาลสามารถสนับสนุนให้ถูกต้อง ถูกที่ ถูกคน วันนี้แปลงใหญ่เป็นมาตรการที่ผมอยากให้เกิดขึ้นให้มาก ในขณะที่ท่านรวมตัวกันอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นผมอยากเรียนท่านว่า วันนี้ผมตั้งใจมากที่ได้มายืนอยู่ตรงนี้ได้ พูดกับท่านทุกท่าน เพื่อให้รู้ว่า นโยบายของกระทรวงเกษตร ในปัจจุบันนี้พยายามผลักดันเรื่องพวกนี้ให้เกิดและท่านเป็นคนที่มีส่วนรวมตัวกันอยู่แล้วน่าจะง่าย ถ้าหากว่าวันนี้ท่านได้ฟังผมพูดอย่างนี้แล้วนะครับ ลองไปดูว่าเราจะทำยังไง ถามคำถามตัวเองแล้วหาคำตอบให้ได้ ท่านบริหารจัดการในกลุ่มของท่าน รับเลือก เกินประสิทธิภาพกับสมาชิก มวลหมู่สมาชิกในกลุ่มของท่าน แต่สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผมตั้งใจนะครับ และอยากให้ทุกท่านได้คิดอย่างนี้

วันนี้เดินเข้ามานี้มีผู้เสนอชมพู่สวยมากเลยนะ วันก่อน ไม้ไซวันก่อนสามอาทิตย์แล้ว ผมก็ไปเดินที่ อดก. ไปเดินคนเดียว ใส่หมวกปิดหน้า เพราะว่าถ้าไม่ใส่ปิดหน้าใส่แว่นหน้อยคนจำได้อีก เพราะมีรูปผมอยู่ใน อดก. ตั้งแต่หน้าตลาด ผมก็ไปดูไปเดินซื้อ ชมพู่เนี่ยก็โลหนึ่งร้อยบาท ส้มก็เป็นร้อยเหมือนกัน ผมก็อยากจะทำบอกว่า วันเนี่ย อดก. ได้รับการจัดระดับเป็นตลาดที่อยู่ใน ๑๐ อันดับแรกของโลก ทำไมสินค้าใน อดก. ขายได้ดี แล้วขายแพงอีกต่างหาก ทำไมยังมีคนซื้ออีก ใครตอบผมได้ไหม คำเป็นสินค้าที่มันดีเหลือเกิน คนซื้ออยากได้สินค้าดี อยากได้สินค้าที่ดีกับผู้บริโภค ไม่มีสารตกค้าง ไม่ใส่สารเคมีจนเกินไป ผมไม่ได้หมายความว่าความว่ายอมให้ท่านใช้สารเคมี แต่ว่าถ้าเป็นไปได้เนี่ยเกษตรกรอินทรีย์เนี่ยดีที่สุดในโลก แล้วอินทรีย์คืออนาคตของประเทศด้วยนะ แต่ว่ามันไม่ใช่ง่ายการทำอินทรีย์ มันไม่ได้ง่ายอย่างที่คุณคิด จะให้ทำแล้วทำเลยไม่ใช่ มันต้องมีความมุ่งมั่น ต้องรวมกลุ่มกันทำ ต้องยืนหยัดสามปีแรกอาจจะไม่เห็นอะไรเลย ผมอยากให้เห็น ผลผลิตสินค้าที่เรียกว่าสินค้าปลอดภัย เรียกว่า GAP หรือเรียกว่า สินค้าปลอดภัย โดยคนที่มาบริโภคสินค้าพวกนี้มั่นใจได้เลยว่า ๑. ถ้าจะใส่สารเคมีก็ไม่มีสารตกค้าง ใส่สารเคมีเท่าที่จำเป็น ผลผลิตออกมาเนี่ยผู้บริโภค บริโภคได้แล้วดีต่อสุขภาพ นี่ก็วันนี้คือสินค้าเค้าอย่างได้แบบนี้เนาะ ไม่ว่าจะเป็นอย่างอื่น ข้าว ทุกอย่าง พืชผักอะไร ประมง เค้าอยากได้แบบนี้ แล้วที่ อดก. ก็แพง แล้วก็ขายหมด เมื่อสัปดาห์ที่แล้ว วันศุกร์ที่ผ่านมา รัฐมนตรีเกาหลี เกษตรเกาหลีมาพบผม เค้าว่าที่เกาหลีเนี่ยนิยมผลไม้ไทยมาก เราส่งมะม่วงไปขาย แบบขายดิบขายดี แล้วแพงด้วย กล้วยหอมส่งญี่ปุ่น กล้วยหอมทองมีโควต้าที่เข้าเยอะแยะ วันนี้ส่งยังไม่ถึงครึ่งเลย ท่านรู้ไหมเนี่ยเรามีโควต้ากล้วยหอมทองส่งไปญี่ปุ่นยังไม่ถึงครึ่งเลย เค้าต้องการกล้วยหอมทองที่ราคาดี วันนี้ผมคุยกับรัฐมนตรีเกษตรเกาหลีว่าผมขอให้เค้าเปิดให้เราส่งไก่ ส่งไข่ ไปได้ ซึ่งไก่ตอนนี้ส่งได้แล้ว ๒๐ ปีที่ผ่านมาส่งไม่ได้เลย เพิ่งจะมาส่งได้ตอนนี้ แต่ผมเค้าอย่างนี้ ไม่ใช่อยู่ๆไปคุยกับเค้าว่าส่งได้ไม่ได้ ผมบอกว่าประเทศไทยโดยนโยบายของรัฐบาลนี้ และผมประกาศว่าเราเป็นประเทศที่ผลิตสินค้าคุณภาพ ผมประกาศว่าไก่ของเราเป็นไก่คุณภาพดี เชิญท่านส่งเจ้าหน้าที่ มาดูโรงงานผลิตไก่ของเรา มาดูโรงงานผลิตไข่ของเรา พอมาเห็นเรียบร้อยแล้วเค้าบอกว่า โอเคถ้าเป็นอย่างนี้ เค้าให้เอาไก่เข้าประเทศเค้าได้ มีมูลค่าหลายพันล้านนะ

นี่เป็น...

นี่เป็นอันหนึ่งที่เป็นบทพิสูจน์ว่า ถ้าเราทำสินค้าดี และนโยบายผมประกาศว่าต้องเป็นสินค้าเกษตรปลอดภัย เป็นประเทศที่ผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ ตลาดไม่ต้องกังวล แต่ผมบอกสุดท้ายกับท่านไว้ว่า วันนี้ ทั้งโลกนี้ไม่ว่า จะเกิดความมั่นคงในภูมิภาคไหน หรือไม่เกิด หรือจะเสียหายอะไร แต่ทั้งโลกนี้ต้องบริโภคอาหาร

วันนี้หลายประเทศทางตะวันออกกลางพวกเราทราบกันดี เขารวยเพราะน้ำมัน เมื่อต้นสัปดาห์ที่แล้ว ผม ไปบาทเรนกับท่านนายกรัฐมนตรี ก็ได้มีการลงนามเพาะปลูก บาทเรนเริ่มมาสนใจการทำเกษตร เพราะรู้ว่า ใน อนาคตข้างหน้า ถ้าน้ำมันมีปัญหา รถต่อไปก็ไม่น้ำมัน เค้กำลังหันไปพัฒนาใช้รถไฟฟ้า ถ้ารถไฟฟ้าเกิดการ แพร่หลายไปทั่วโลก น้ำมันจะเอาไปไหนล่ะ กินได้ไหมล่ะ แต่ทั้งโลกนี้ต้องบริโภคสินค้าเกษตร เป็นโอกาสทองของ บ้านเรานะครับ ถ้าวันนี้พวกเราทุกคนที่มาอยู่ ณ ที่นี้ สามารถกลับไปทำให้กลุ่มของท่านสร้างสินค้าเกษตรที่มี คุณภาพ สร้างสินค้าเกษตรให้มันตรงกับความต้องการ ใช้เทคโนโลยี ใช้นวัตกรรมในการทำสินค้าเกษตร ให้มันลด ต้นทุนให้ได้ ให้มันเพิ่มผลผลิตให้ได้ บนพื้นที่ที่เดิมที่เรามี เป็นอนาคตของชาติ และวันนี้ผมอยากเห็นการ วางรากฐานที่ดีของการเกษตรบ้านเรานะครับ ถ้าเราทำแบบนี้ ในอนาคตข้างหน้า ประเทศไทยจะเป็นประเทศที่มี รายได้ที่ดีนะครับ เราหนีไม่พ้นนะครับว่า บอกว่าประเทศไทยเราจะเป็นอุตสาหกรรมทั้งประเทศ ไม่ใช่อะ ความจริงเราเป็นประเทศเกษตรกรรมที่น่าหน้า ผมประชุมอาเซียน รัฐมนตรีเกษตรอาเซียน ๑๐ ประเทศ เค้บอกว่า ประเทศไทยเนี่ยเป็นประเทศที่เก่งที่สุด เค้ให้ผมเป็นประธาน ท่านคิดดูในสายตาคนต่างประเทศ

ฉะนั้นวันนี้ผมจึงคาดหวังนะครับ ว่าพวกเราจะช่วยกันนำกลุ่มของท่านให้เกิดประสิทธิภาพให้ได้ นำกลุ่ม ของท่านทำสินค้าให้ดีก็ได้ กระทบแบบนี้ ทำตามนโยบายที่ผมได้กล่าวให้ท่านฟังไปแล้วนี้ ต้องใช้เวลา อดทน สัก ระยะเวลาหนึ่ง ครอบครัวยุคท่านจะกลับมาอยู่ ลูกหลานกลับมาทำเกษตร มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตนะครับ สิ่งที่ผมฝากไว้อีกสองอย่างก็คือ การดำรงชีวิตโดยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้เป็นเรื่องสำคัญนะครับ โทรศัพท์ มีได้ไม่เป็นไร แต่ใช้แค่เครื่องเดียวก็พอนะครับ ไม่ต้องไปใช้เยอะแยะอะไรมากมาย ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้ บอกให้พวกเราต้องอยากจน ต้องอดออม ไม่ใช่ แต่เพียงแต่บอกว่าให้เรารู้จักการบริหารจัดการใช้จ่ายของเราให้ เหมาะสมกับตน โดยที่เรามีกลุ่ม เรารายได้น้อย เราต้องบริหารจัดการเงินของเราให้เหมาะสม และก็ใช้เงินอย่างมี เหตุและผล เป็นประโยชน์ต่อลูก เป็นประโยชน์ต่อการลงทุน ทำไปเลย แต่ถ้ามันไม่ใช่ก็ชะลอไว้ก่อนได้

เรื่องที่สอง เรื่องฝากไว้ในวันนี้ก็คือว่า ผมอยากให้คุณ เห็นท่านทั้งประเทศนี้ได้ทำเกษตรแบบผสมผสาน เพิ่มพูนรายได้ หรือทำให้เกิดความมั่นคงการดำรงชีวิตการเกษตร นั่นคือการทำทฤษฎีใหม่ ผมเปิดโครงการนะครับ ปี ๒๕๖๐ นี้ จะทำทฤษฎีใหม่ทั้งประเทศ เจ็ดหมื่นแห่ง เพื่อถวายในหลวงรัชกาลที่ ๙ ผมไม่ทราบว่าคุณอยู่ใน ทฤษฎีใหม่ของผมด้วยหรือไม่ ถ้าไม่ได้อยู่ขอเชิญชวนให้ท่าน ได้ทำทฤษฎีใหม่ การทำทฤษฎีใหม่จะทำให้ตัวผู้ที่ กระทำนั้นสามารถลดรายจ่าย ฟังพาดตัวเองได้เป็นพื้นฐาน แล้วไม่จำเป็นต้องใช้พื้นที่เยอะ ถ้ามว่าท่านจะทำทฤษฎี ใหม่ในพื้นที่ขนาดไหน ก็ทำเท่าที่ท่านจะใช้ ท่านมีครอบครัวสามคนห้าคน ท่านจะใช้เท่าไร ทำเท่านั้น ที่เหลือ ส่วนใหญ่ก็ไปทำเกษตรตามอาชีพหลักของเรานะครับ สิ่งที่ผมฝากไว้สองอย่างเพิ่มเติมนี้ จะทำให้เกิดความมั่นคง ที่ฐานราก จะทำให้ท่านมีความเสี่ยงน้อยลงนะครับ วันใดที่ราคาสินค้าเกษตรที่ท่านทำอยู่มันผันผวนสูงต่ำ ท่านก็ จะลดปัญหาจากแรงกระแทกน้อยลงเพราะท่านมีฐานที่มั่นคงแล้วนะครับ ผมเชิญชวนนะครับ และคาดหวังว่าพวก เรา ใครทำก็ถวายในหลวง เพราะโครงการนี้ทำเพื่อถวายในหลวงรัชกาลที่ ๙ นะครับ ท่านพระราชทานเรื่องทฤษฎี ใหม่มาให้กับประเทศไทยนานมาแล้ว หลายคนรู้แต่ไม่ทำ หลายคนพูดแต่ไม่ทำ วันนี้ไม่ต้องพูด ทำเลยนะครับ กลับไปนี้ท่านตั้งโครงการเลยนะทุกกลุ่มของท่านเนี่ยให้มันมีทฤษฎีใหม่ให้เกิดทุกคน แล้วอย่างที่ผมบอกไม่จำเป็น นะครับ ไม่ต้องมีการ ท่านทำข้าวอยู่แล้วท่านก็ต้องปลูกข้าวอีก จะปลูกไปอีกทำไมในเมื่อเราปลูกข้าวอยู่แล้ว ไปทำตัวอื่นก็ได้ที่มันจะใช้ ไปคุยกันซิจะทำยังไงให้มันดี นะครับก็ขอฝากไว้ นะครับ

ผมขอยินดีนะครับ และก็อยากจะบอกท่านว่าวันนี้มีความสุขมากที่ได้มาพบพวกท่านทุกคนนะครับ และก็
ได้มีโอกาสได้พูดนโยบาย ได้พูดในความคิด ในการบริหารจัดการทางการเกษตรของประเทศให้ทุกท่านได้ฟัง
และก็ขอขอบคุณที่ท่านได้เดินทางมาร่วมกันจัดการสัมมนาครบ ๔๕ ปี ซึ่งก็มีกิจกรรมหลายอย่างไม่ว่าจะเป็น
กิจกรรมทำบุญถวายในหลวงการแลกเปลี่ยนการพบปะ พูดคุย และการยกระดับนะครับ ผมก็ยินดีกับทุกท่านนะ
ครับและก็ขอให้ทุกท่านได้ประสบความสำเร็จในการเข้ามาใช้เวลาสัมมนาในที่แห่งนี้ครับ และก็เป็นประโยชน์
ต่อท่านทุกคนนะครับ สุดท้ายขอให้ท่านเดินทางกลับโดยปลอดภัยนะครับ ขอบพระคุณและขอให้ทุกท่านมี
ความสุขมากๆครับ สวัสดีครับ
